

[4, 53]. Хоча трапляється, що автор стає менш категоричним, якщо існують хоча б найменші варіанти протилежного розвитку подій. І цей факт свідчить про його об'єктивність: *One never seems to gain satisfactory control of language material by silent study and memorizing* [4, 55] (категоричність заперечної частки *never* пом'якшується дієсловом із семантикою припущення *seem*).

Мові Ч. Фрайза властиві саркастичні нотки, що на письмі знаходять відображення у графічному оформленні (взяття у лапки) термінів та понять, які викликають насмішку Ч. Фрайза через їхнє трактування іншими авторами у тих аспектах, які Ч. Фрайз вважає неприйнятними.

Отже, для синтаксису англійського наукового мовлення характерні риси, спільні для літературної мови, але вони цілеспрямовано організовані й функціонують інакше, ніж в інших стилях англійської мови, зокрема, художньому. Ступінь експресивності наукового тексту залежить і від галузі знань, і від особистості вченого.

Важливою рисою наукової мови є тяжіння до розгорнутих складних речень з розгалуженою системою уточнювальних зворотів, парентезних конструкцій, однорідних членів. За своєю прагматичною спрямованістю англійський науковий дискурс належить до інформативного та аргументативного типу дискурсу. Автори лінгвістичного наукового дискурсу, зокрема Ч. Фрайз, з метою здійснення більшого впливу на реципієнта активно послуговуються конструкціями експресивного синтаксису. Стиль письма Ч. Фрайза характеризується переконувальною модальністю. Його текстам притаманні великі за обсягом, поширені, ускладнені однорідними, уточнювальними та парентезними конструкціями речення. Часто розривається група підмета або присудка, і такі позиційні зміни посилюють смислову та емоційну значимість виділених компонентів.

Список використаних джерел

1. Александрова О.В. Проблемы экспрессивного синтаксиса / О.В. Александрова. – М.: Высш. школа. – 1984. – 212 с.
2. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык / И.В. Арнольд – М.: Флинта: Наука, 2004. – 384с.
3. Коржак З.З. Вираження експресивності номінативних речень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 „Українська мова” / З.З. Коржак. – Івано-Франківськ, 2007. – 18 с.
4. Charles C. Fries. On learning a foreign language as an adult // Landmarks of American Language and Linguistics. – 1993. – Vol. 1. – P. 51- 60.

Summary. The article deals with the linguistic peculiarities of the expressiveness of scientific text. It stresses its rational, not emotional-imagery character. The author analyses peculiarities of the syntactic structure and syntactic devices which make the expressiveness of the linguistic articles of Charles Carpenter Fries, the prominent American linguist of the XXth century.

Key words: scientific text, addressee, expressiveness, expressive syntactic devices, modality, inversion, repetition, parenthetical constructions.

УДК 811.161.2'282.2(477.44)

І.В. Гороф'янюк

БОТАНІЧНА ЛЕКСИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ АНТРОПОМЕТРИЧНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ЦЕНТРАЛЬНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК). II

Стаття продовжує серію публікацій, присвячених аналізу назв рослин центрально-подільських говірок крізь призму антропометричності як одного з основних виявів людського чинника в мові. Докладно проаналізовано семантико-словотворчу модель номінативної транспозиції «назва частини організму людини → флорономен».

Ключові слова: антропометричність, соматична лексика, назви рослин, центрально-подільські говірки.

Для сучасної антропологічної парадигми характерне вивчення мовних явищ та їх функціонування у зв'язку із виявами людського чинника в мові. Попри це феномен антропометричності у флорономінації не став предметом вивчення мовознавців¹. Мета нашої розвідки – продовжити дослідження механізму реалізації принципу антропометричності в ботанічній лексиці. Задля цього ми виділили 4 семантико-словотвірні моделі флорономінації, які формують феномен антропометричності, та простежуємо їхнє лінгвальне наповнення на фактичному матеріалі – 5252 номінатив-

© І.В. Гороф'янюк

них одиницях на позначення рослин, їх сортів, частин та масивів, які вони утворюють, зафіксовані автором у говірках 94 населених пунктів (далі – н.п.) Вінницької області. Слід гадати, що факти, спостережені, зокрема, у центральноподільських говірках, не позбавлені типових рис, які властиві загальнонародній мові. Зрозуміло також, що без характеристики основних семантичних процесів, характерних для говорів, не можна досягнути й мовних явищ у літературному ідіомі.

Антропометрична орієнтація семантики зафіксованих флорономенів реалізується в чотирьох моделях номінативних транспозицій: 1) назва людини → флорономен, 2) назва частини тіла людини → флорономен; 3) назва ознаки людини → флорономен; 4) назва здатності людини → флорономен.

Предметом нашої розвідки наразі є друга семантико-словотворча модель – назва частини тіла людини → флорономен. Її похідними є флороназви двох груп: 1) флорономени, що постали на ґрунті зовнішньої подібності окремих частин рослини і частин тіла людини, 2) флороназви, що мотивовані назвами частин тіла людини, при лікуванні яких застосовують ці рослини.

Першу групу формують флорономени, похідні від соматизмів.

Голова. Назви рослинам або їх частинам з компонентом *голова* зазвичай дають флорооб'єктам кулеподібної форми, що асоціюються з головою людини: *голова*² 'чорна головка стрілки цибулі, у якій міститься насіння', 'шапінка гриба', *йак голова* 'великий гриб', *голови* 'молода порхавка бородавчата, *Lycoperdon perlatum Pers.*', *голоўка* 'часник дикий, *Allium angulosum*', 'головка маку', 'головка часнику', 'головка капусти', 'головка соняшника', 'чорна головка стрілки цибулі, у якій міститься насіння', 'шапінка гриба', *голоўки* 'насінна верхівка конопель', *головочка* 'головка маку', 'насінна верхівка конопель', 'чорна головка стрілки цибулі, у якій міститься насіння', *головатий мак* 'мак дикий, *Papaver rhoeas L.*', *голоўчастий часник* 'часник городній, що не поділився на зубці', *безголоўл'а* 'потворний, звироднілий гриб', *син'оголоўник* 'синяк звичайний, *Echium vulgare*', *одноголоўка*, *одноголоўчик*, *одноголовець* 'часник городній, що не поділився на зубці', *красноголовець*, *красноголовець*, *красноголови́к*, *червоноголовець*, *красноголов'і бабки* 'підосичник, *Leucinum aurantiacum S.F. Gray*', *червоноголов'і сиройіжки* 'сироїжка їстівна, *Russula vesca Fr.*, яка має червону шапінку', *зеленоголов'і сиройіжки* 'сироїжка зелена, *Russula aeruginea Lindbl.*', *білоголов'і сиройіжки* 'сироїжка біла, *Russula delicata Fr.*', *нема голоўки*, *не склалас'а ў голоўку* 'капуста, що не склалася в головку'.

Як зауважує А. М. Шамота, «використання назви частини тіла – голови як словотвірної мотивуючої основи похідних найменувань рослин – характерна риса всіх слов'янських та інших індоєвропейських мов» [6, 57].

Волосся. Волосняний покрив качана кукурудзи в говірках номінують *коси* *коски*, *волос*, *волос'а*. Найменування *коси*, *волос'а* вживають на позначення тонких корінців цибулі, *волос'а* 'ости у злакових'. Лексеми *борода*, *волос'а* фіксуємо для номінації видів коренів у різних трав. Складений номен *д'ідова борода* у центральноподільських говірках засвідчено для найменування сорту квасолі, пижма звичайного, *Tanacetum vulgare L.* та космосу роздільнолистого, *Cosmos bipinnatus Cav.* Номінативний ряд 'космос роздільнолистий, *Cosmos bipinnatus Cav.*' містить також назви, що постали на основі зіставлення розгалужених тонких стебел рослини з волоссям дівчини: *кучер'ав'і д'іўчата*, *патлат'і д'іўчата*, *нечесан'і д'іўчата*, *задріпана пан'і*, *роздріпана пан'а*, *ростр'іпана пан'і*, *п'ідр'іпана пан'і*, *нечесана пан'і*, *ростр'іпана баришн'а*, *рострапана баришн'а*, *страпата баришн'а*.

Семантично близькими до *волос* виступають номени *вус*, *вусик*, домінантною семою яких є тоненьке ниткоподібне утворення: *вуса* 'колосок проса', 'колосок вівса', 'ости у злакових', 'вусики на стеблі гарбуза', 'маленькі вусики огірків', 'бокова тоненька ниточка на морквині', 'тонкі корінці цибулі', *вусика*, *вусики*, *вусики* 'вусики на стеблі гарбуза', 'маленькі вусики огірків', 'бокова тоненька ниточка на морквині', *вусата*, *вустиста*, з *вусами* 'вид пшениці звичайної, *Triticum aestivum L.*', *свербиус*, *свербиуз*, *свербивус*, *свербеус* 'шипшина собача, *Rosa canina L.*'.

Очі. Мають виразну семантичну мотивацію назви рослин, словотворчо пов'язані назвами органа зору людини: *попов'і оч'і* 'бруслина європейська, *Euonymus europaeus L.*', *ган'утин'і оч'і*, *ан'утин'і глазки*, *ган'утин'і глазки* 'фіалка триколірна, *Viola tricolor L.*', *д'івоч'і оч'і* 'космос роздільнолистий, *Cosmos bipinnatus Cav.*'.

Переконані, що в цьому контексті необхідно розглядати і флороназви маку дикого, *Papaver rhoeas L.* *з'ірках*, *з'іркатий мак*, які пов'язані із *зіркий*, *здріти*, у зв'язку з наявністю у верхній частині головки невеликих отворів – *очей*, через які висипається насіння [2, 265].

Зовнішня подібність реалій відбита і в народному терміні *вічко/очко*, що репрезентує поняття 'невеликі заглиблення на морквині' – *очки*, *гочки*, *гочка*, *в'ічка*, 'невеликі заглиблення на картоплині' – *око*, *очко*, *гочко*, *в'ічко*. Відповідно зафіксовано широкий ряд назв видів картоплі, яка має великі вічки: *оката*, *гоката*, *очката*, *гочками*, *маїе багато в'ічок*, *маїе багато очок*, *маїе гл'ібок'і очка*, з *гл'ібокими гочками*, *сам'і очка*, з *в'ічками*, з *очками*, з *гочками*, з *гочима*. Засвідчено також диференціацію сортів картоплі за кольором вічок: *син'оочка*, *син'оглазка*, *син'еглазка*, *синоглазка*, *с'ін'еглазка*, *червон'і очки*, *красн'і гочки*, *червоноголазка*, *червоногочка*.

Зуби. Схожість форми морфологічної частини рослини з людськими зубами відображена в таких назвах, як *зубок*, *зуб* ‘зернина кукурудзи’, *рідкозубий качан* ‘качан з рідким зерном’, *зуб*, *зубчик*, *зубок*, *зубець*, *зубець* ‘зубок часнику’, *к’ін’с’кий зуб*, *кон’ачий зуб*, *зуб кукуруза*, *зубата* ~, *зубаста* ~, *зубиста* ‘вид кукурудзи звичайної, *Zea mays* L.’, *зубкатиї*, *зубатий горох* ‘вид гороху посівного, *Pisum sativum* L.’, *многозубковий*, *однозубець*, *однозубий*, *однозубчик*, *однозуб*, *йоднозуб* ‘види часнику городнього, *Allium sativum* L.’, *сорокозубка* ‘вид цибулі, *Allium sera* L.’.

Губи. Подільський говір (54 н.п.) й до сьогодні зберігає номінативну опозицію *гриби* ‘білий гриб, *Boletus edulis*’ – *губи* ‘загальна назва всіх інших грибів’, засвідчену в пам’ятках XVI ст. [3, 166]. Етимологи переконані, що за лексеми *губа* ‘гриб’ та *губа* ‘частина обличчя’ розвинулися з первісного значення ‘наріст, виступ, край’ [3, 168].

Язик. Соматизм *язик* також засвідчений у народній ботанічній номенклатурі: *йазики с’ір’ї* ‘гливачка звичайна, *Pleurotus ostreatus* Kumm.’, *йазики к’расн’ї* ‘глива правдива, *fistulina hepatica* schaeff.’, *тешчин йазик*, *т’ошчин йазик* ‘алоє деревовидне, *Aloe arborescens*’.

Руки. Пижмо звичайне, *Tanacetum vulgare* L. завдяки формі свого суцвіття одержало назву *панс’ка ручка*. З анатомічним поняттям пов’язана і назва корінця гарбуза *ручка*.

Пальці. Дією фактору аналогії спричинена поява найменувань *пал’чики*, *дамс’к’ї пал’чики* ‘сорти помідорів, *Lycopersicon esculentum* L.’, *п’ятоперстен*, *п’ятипал* ‘перстач випрямлений, *Potentilla erecta* L.’. Відомий і компаратив *йак палець* ‘р’іўний зі значенням ‘різновид коріння’.

Нігті. Ця частина тіла людини закріплена у номінації рослини нагідки лікарські, *Calendula officinalis* L.: *наг’ідки*, *наг’ідки*, *наг’ім’ки*, *наг’ідка*, *ногот’ки*, *нагот’ки*, *нагот’к’ї*, а також *пан’істка*, *пан’істки*, *пан’істки*, *пагн’істки*, *пан’істики*, *пом’яст’ки*, *пам’яст’ки*, похідні від діал. *пагність* ‘ніготь’. Прикметно, що цей мотив номінації рослини зберігся, за спостереженнями І. В. Сабадоша, майже в усіх східно- і західнослов’янських мовах [5, 55].

Вуха. Флороназви, мотивовані назвою *вухо* фіксують зовнішні ознаки рослин і відображають у метафоричній формі особливості будови флорооб’єкта: *вуха*, *вушка*, *б’їле вушко*, *жойт’ї вушка* ‘лисичка справжня, *Cantharellus cibarius* Fr.’, *жойт’ї вуха*, *жойтовуша* ‘сорт дині звичайної, *Melo sativus* L.’, *сине’вухи* ‘сорт картоплі, *Solanum tuberosum* L.’.

Пуп. Похідними утвореннями від *пуп* є назви частин рослин *пупчик*, *пупець* ‘огірок з квіткою’, *пупок*, *пупчик*, *пупець* ‘квітка, яка ще не розпустилася’, *пупчик* ‘чашечка квітки’, а також їх різновидів – *с пупцем*, *з пупцом* ‘сорти помідорів, *Lycopersicon esculentum* L.’.

Нога. Флорономени, похідні від *нога*, постали внаслідок зовнішньої та функціональної подібності ноги людини до довгої частини рослини, яка тримає останню: *ножка*, *н’їжка* ‘стебло квітів, трав’, *одноги* ‘частини стовбура, з якої відходить декілька верхівок’, *ношка*, *н’їшка*, *литка* ‘корінь гриба’. Відповідно результат такого метафоричного перенесення маємо в композитах *грубоножка* ‘білий гриб, *Boletus edulis* Bull.’, *тонконожки* ‘лисичка справжня, *Cantharellus cibarius* Fr.’, *тонко’н’їжки* ‘сироїжка, *Russula*’, *тонко’н’їг* ‘очерет звичайний, *Phragmites australis* L.’.

Коліно. Невелике потовщення (переходи) на стеблі різних трав і злаків номінують *кол’їно*, *кул’їно*, *кол’їнце*, *кул’їнце*.

Шкіра. Похідні від *шкіра*, *кожа* в ботанічній лексиці фіксують на позначення шкірки гарбуза – *шкура*, *шкурка*, *шкурочка*, *шкурки*, *шк’їрка*, *шк’їра*, *кожа*, твердої шкаралупи горіха – *шкура*, *шкурка*, верхньої м’якої шкаралупи горіха – *шкура*, *шкурка*, *шкурочка*, *шк’їрка* та кори дерева – *кожа*, *шкура*.

Флорономени можуть бути мотивовані назвами внутрішніх органів людини: *кишки* – *киш’ки*, *к’їш’к’ї*, *киш’кин’а*, *киш’ин’а* ‘волокниста частина гарбуза, де знаходиться насіння’, *м’ясо* – *м’н’асо*, *м’їасо* ‘м’ясиста частина гарбуза’, ‘м’якоть гриба’, *дике м’н’асо* ‘наріст на стовбурі дерева’, *дике м’н’асо*, *дубове м’н’асо* ‘глива правдива, *fistulina hepatica* schaeff.’, *ребра* – *ребрак*, *ребрик* ‘сорти яблук’, *сухоребрик* ‘сухоребрик лікарський, *Sisymbrium officinale* L.’, *серце* – *розбите серце* ‘розрив-трава звичайна, *Impatiens nolihangere* L.’, *серцевина*, *серц’овина* ‘серцевина морквини’, ‘м’ясиста частина гарбуза’, ‘середина розрізаного кавуна’, ‘зерно горіха’, *серце*, *серцевина*, *серц’овина* ‘серцевина дерева’, *серц’олиста* *ліпа* ‘вид липи’, *жила* – *жил’ний граб* ‘вид граба’, *жилаві йасен* ‘вид ясена’.

Як відзначив М. М. Покровський, «людська фантазія досить часто не так творить, як рухається готовим, колись уже окресленим шляхом... Оскільки в мові усталилось... загальне зіставлення, то воно згодом може поширитися і на окремі елементи зіставляваних предметів» [4, 28]. Асоціація голови як частини тіла людини з наслідками окремих захворювань рослини психологічно зумовила використання назв захворювань людини для позначення хвороб рослин: *голоўн’а*, *голюўн’а*, *голюўн’а* ‘головня на зернових’, ‘головня кукурудзи, *Ustilago maydis* Tul.’. У подільських говірках фіксуємо й архаїчне вірування слов’ян позбуватися або ж набувати якихось властивостей через контакт з рослиною [докл. див.: 1]: інф.: *йак в’їдру’байеш голоўн’у* (І. Г. – на кукурудзі) / *то голо’ва буде бол’їти* // (с. Велика Кісниця Ямпільський р-н Вінницької обл.).

У досліджуваних говірках засвідчено низку назв наросту на стовбурі дерева, мотивованих назвами захворювань людини: *ракова* ^{нарос}'т', *ракова* ^{нар}'іст', *дереуїяні рак*, *рак*, *бородаўка*, *бол'ачка*, *хвороба*, *ди́ке мн'асо* 'наріст на стовбурі дерева'.

Другу групу назв рослин, що сигналізують про реалізацію принципу антропоцентризму у флорономіації, формують флороназви, мотивовані назвами частин тіла людини, при лікуванні яких застосовують ці рослини. Це флоронімени, похідні від іменників *голова* – *болиголоу*, *болиголоу*, *бол'іголоу*, *болиголова*, *бол'голова* на позначення отруйної рослини болиголова плямистого, *Conium maculatum* L., *кістка* – *живок'іст*, *живокост*, *живок'іс'т*, *живок'іс'т*, *живокос'т*, *живок'іс'ц*, *живок'іс'ц* 'живокіст лікарський, *Symphytum officinalis* L.', *серце* – *серцева кропива*, *кропива в'ід серц'а* 'собача кропива звичайна, *Leonurus cardiaca* L.', *матка* – *маточник* 'васильки справжні, *Ocimum basilicum* L.', *тіло* – *чистот'іл*, *чистот'ел* 'чистотіл звичайний, *Chelidonium majus* L.', *срака* – *стулисрака* 'звіробій, *Hypericum perforatum* L.'.

Окремі флоронімени мотивовані назвами хвороб, які рослини лікують: *сл'іно́та*, *сл'іно́та*, *сл'інак*, *сл'інаки*, *сл'іно́ти* 'жовтець їдкий, *Ranunculus acris* L.', інф.: *не бер'ім' руками / бо оч'і затрете / таї́ буде сл'іно́та* //, *бородаўник* 'вероніка дібровна, *Veronica chamaedrys* L.', *бешишник* 'розхідник звичайний, *Glechoma hederacea* L.', *криваўник*, *криваўник*, *криваўн'ік*, *криватник*, *криваўчик*, *кривалник* 'деревій звичайний, *Achillea millefolium* L.' та *криваўник*, *криваўник* 'звіробій, *Hypericum perforatum* L.': *йак кривави́ понос у тел'ат / у д'ітеї / то треба брати йо́го* //.

Ясна річ, що використання рослин в народній медицині та їхня відповідна номінація не завжди зумовлені реальними властивостями рослин. Для застосування їх з лікувальною метою іноді достатньо було зовнішньої подібності морфологічної частини рослини з хворим органом чи симптомами хвороби. От і фіксуємо в одному номінативному ряді флоронімени, мотивовані різними функціональними властивостями рослини. Так, в с. Мурафа Шаргородського р-ну Вінницької обл. очиток їдкий, *Sedum acre* L. використовують *в'ід о́чеї*, відповідно й називають *о́чак*. Натомість у Рахнах Лісових цього ж району фіксуємо номен *кріжник* 'очиток їдкий, *Sedum acre* L.': *йо́го заливати гор'ілко́у / і тод'і нати́ран':а / це йак бол'ат кріж'і* //.

Уявлення про єдність, своєрідну спорідненість рослин з людиною становлять логічну основу перенесення найменувань зовнішніх характеристик, стану і поведінки людини на рослини. Проте метафоричні перенесення назв задля уникнення полісемії досить часто підкріплюються формальними маркерами. У ботанічній лексиці таку роль виконують зменшувальні суфікси [6, 42]: *голо́ва* – *голо́йка*, *голо́вочка*, *зуб* – *зубчик*, *зубок*, *зубец'*, *пуп* – *пупок*, *пупчик*, *пупец'* тощо.

Отже флоронімація віддзеркалює архаїчні уявлення наших предків про ототожнення рослини і людини, їхньої морфології. Це зумовлено значною мірою екстралінгвальними чинниками: по-перше, об'єктивними характеристиками рослин, наділених окремими властивостями живих організмів, по-друге, чіткий характер світосприйняття з усталеними антропоморфічними уявленнями наших пращурів-землеробів. Як результат, назва кожної частини тіла людини функціонує як семантичний дериват або твірна основа формального деривата в ботанічній лексиці. Залежно від ознаки, покладеної в основу такого порівняння, соматизм у складі флоронімени може вказувати на особливості розташування (*серцевина*, *серцовина* 'серцевина морквини', 'м'ясиста частина гарбуза', 'середина розрізаного кавуна', 'зерно горіха', 'серцевина дерева'), будови (картопля з *го́чима*, *п'ято́перстен'*, *п'ят'и́пал* 'перстач випрямлений, *Potentilla erecta* L.), форми (*голо́ва* 'чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння', 'шапінка гриба'), розмір (*тешчин йа́зик*, *т'ошчин йа́зик* 'алоє деревовидне, *Aloe arborescens*') стебла, листка чи плоду рослини, її лікувальну спроможність (*кріжник* 'очиток їдкий, *Sedum acre* L.').

Отже, структурування репертуару зафіксованих флоронімів дозволило наблизитись до моделювання семантичної структури флоролексем, яка демонструє спільність або суміжність різних сегментів лексичної системи у свідомості носіїв мови. Проаналізовані лексико-семантичні спільності ботанічної та антропонімічної лексики не вичерпують усього арсеналу міжтематичних сходжень, проте засвідчують регулярність моделі вторинної номінації флорооб'єктів. Дослідження ж регулярних моделей вторинної номінації у різних тематичних групах діалектної лексики дозволить у перспективі розкрити ті тенденції й закономірності, які детермінували сучасний стан лексики, як діалектного, так і літературного ідіому.

Примітки

1. Про відомі в славістиці дослідження феномену антропометричності у флоронімації див.: Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика крізь призму антропометричності (на матеріалі центральноподільських говірок) / І. В. Гороф'янюк // Філологічний вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини : збірник наукових праць. – Умань : «Візаві», 2011. – Вип. 1. – С. 211–219.

2. Локалізацію всіх номінативних одиниць див.: Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика центральноподільських говірок: Матеріали до *Лексичного атласу української мови* / І. В. Гороф'янюк; [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. – Вінниця : ПП І. Б. Балюк, 2012. – 304 с.

Список використаних джерел

1. Агапкина Т. А. Южнославянские поверья и обряды, связанные с плодовыми деревьями, в общеславянской перспективе / Т. А. Агапкина // *Славянский и балканский фольклор. Верования. Текст. Ритуал.* – М., 1994. – С. 84–110.
2. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [заг. ред. О. С. Мельничук]. – Т. 2 : Д – К. – К. : Наук. думка, 1985. – 571 с.
3. Меркулова В. А. Очерки по русской народной номенклатуре растений (Травы. Грибы. Ягоды) / В. А. Меркулова. – М. : Наука, 1967. – 258 с.
4. Покровский М. М. Избранные работы по языкознанию / М. М. Покровский. – М. : Изд-во АН СССР, 1959. – 382 с.
5. Сабадош І. В. Формування української ботанічної номенклатури / І. В. Сабадош. – Ужгород : Ужгород. держ. ун-т, 1996. – 192 с.
6. Шамота А. М. Назви рослин в українській мові / А. М. Шамота. – К. : Наук. думка, 1985. – 162 с.

Summary. The article presented the investigation of the Podillya's botanical names in the light of anthropometrist. These phenomena are exposed through the peculiarities of nomination and motivation of the plants' names.

Key words: anthropometrist, plants' names, Podillya's dialect.

УДК 811161.2'38:821/161/2 – 3М1/7.08

Г.В. Горох

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТВОРІВ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА

У статті подано лінгвістичний та стилістичний аналіз творів Євгена Маланюка. Розглянуто приклади метафори, метонімії, епітета, екфразису та лінгвістичного різномайття ліричної творчості поета.

Ключові слова: лінгвостилістичний, аналіз, метафоричні конструкції, епітет, метонімія, анафора, екфразис, образ.

Спостереження над мовним матеріалом показали, що поетичній творчості Є. Маланюка притаманне як використання традиційних дієслівних метафор, так і створення нових індивідуально-авторських метафоричних комплексів, серед яких є оновлені власним представленням дієслівні метафори, що змодельовані на основі традиційного словника поезії.

Найпоширенішими є багаточисленні метафоричні конструкції, стрижневим компонентом яких виступає перехідне дієслово, рідше – неперехідне.

У поезії Є. Маланюка дієслівна метафора виникає внаслідок:

а) персоніфікації явищ природи та реалій навколишнього світу: «диха синь» [4, 79]; «В простори сині серце проситься» [4, 109]; «очі смокчуть далеч» [4, 242];

б) перенесення якостей і характеристик одних реалій і процесів на інші в межах однієї групи типу «людина», «реалії навколишнього світу» та ін.: «Вже жовтень вилиняв до кості» [4, 93]; «Тануло небо, як віск» [4, 194]; «рожевіє дівочий сніг»; «туту, на землі, зорієш – ти» [4, 154];

в) перенесення зовнішніх ознак, фізіологічних процесів тварин на людей: «/Кармен/ гадюкою втялась в мої уста» [4, 185]; на інші реалії: «скавучать ... набої» [4, 154];

г) перенесення людських якостей на зображувані урбаністичні подробиці та предмети культурного світу людини: «ридали вагони» [4, 154];

ґ) перенесення кзистенціональних ознак (властивостей неживої природи та органічного світу) на буття людини: «зір різнув» [4, 119]; «коси п'янили» [4, 86].

У поезіях Є. Маланюка мають місце епітети з метафоричним значенням, як от: «в лілеях рук, в лілеях ніг», оригінальні порівняння: «і б'ється кров в блакитних венах, як птах під вітром весняним».